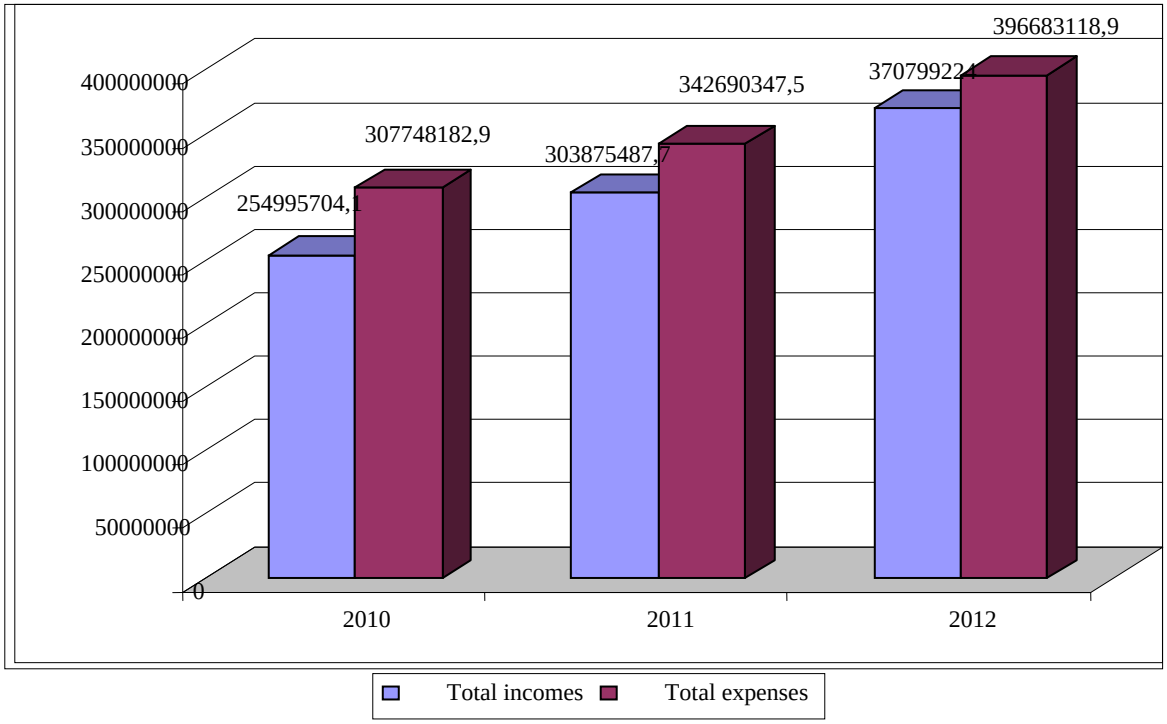

Fig. 1. **The dynamics of incomes and expenditures of the budget of Ukraine for the 2010-2012 years (thousand UAH)**

So, the main financial flows of the Ukraine budgetary system are the incomes and expenses that have branched and complex classification.

Білоус А.М.
аспірант,
Львівська державна фінансова академія

ПІДТРИМКА ЛІКВІДНОСТІ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ З БОКУ НБУ

Наприкінці 2011 р. у банківській системі України загострилася проблема ліквідності, що виявилося у скороченні залишків на кореспондентських рахунках банків, зниженні загального обсягу депозитів на 2,1%, підвищенні відсоткових ставок за депозитами на короткострокові періоди, особливо в гривні. Показники ліквідності депозитних корпорацій у системі індикаторів фінансової стійкості повернулися на рівень кризового 2008 р. З метою забезпечення рівноваги на грошово-кредитному ринку операції Національного банку України в 2011 р. переважно спрямовувалися на підтримання банківської ліквідності. Обсяг операцій Національного банку України з рефінансування банків протягом листопада 2011 р. становив 7,6 млрд. грн. (з початку року – 17,8 млрд. грн.) [1].

Таким чином, проблема підтримки ліквідності комерційних банків в умовах другої хвилі кризи є актуальною. У працях багатьох учених, зокрема О. Береславської [3, с. 12], Г. Миськів [4, с. 204] надається критична оцінка дій НБУ із підтримки ліквідності банків в умовах першої хвилі кризи 2008–2009 рр., яка є неоднозначною. А. Гідулян справедливо зауважує, що для запобігання банківській кризі НБУ доцільно прийняти ряд рішень, які встановлюватимуть принципи рефінансування банків із проблемами короткострокової ліквідності під час проявів ознак фінансової кризи [5, с. 36].

Політика рефінансування – це один із поширених інструментів грошово-кредитної політики, який використовується центральними банками різних країн (в Україні – це Національний банк України, надалі НБУ). Під рефінансуванням розуміють забезпечення центральним банком комерційних банків додатковими резервами на кредитній основі, тобто запозиченими резервами. Ініціаторами рефінансування виступають комерційні банки. Вони звертаються до центрального банку у разі вичерпання можливостей поповнити свої резерви з інших джерел. Рефінансування можна розглядати як процес відновлення ресурсів комерційних банків, які були вкладені в позички, боргові цінні папери та інші активи.

Для комерційних банків рефінансування в центральному банку – це останній спосіб регулювання їхньої ліквідності, і НБУ виступає для них у ролі кредитора останньої інстанції. Для НБУ рефінансування комерційних банків – це по-перше, канал безготівкової емісії, а по-друге – спосіб запобігання банківській паніці. У випадку кризової ситуації на грошовому ринку НБУ надає негайно додаткові резерви на кредитній основі тим банкам, котрі потребують їх найбільше. Слід при цьому відзначити, що НБУ має право, але не зобов’язаний рефінансувати комерційні банки, тому і банки повинні розуміти отримання кредитів від НБУ як привілей, а не право.

Сутність політики рефінансування у широкому розумінні полягає у зміні НБУ умов рефінансування комерційних банків і в регулюванні у такий спосіб попиту з їхнього боку на додаткові резерви, тобто на кредити НБУ.

Основною умовою рефінансування, безумовно, виступає його ціна, тобто процентна ставка, яку визначає НБУ і за якою він забезпечує банки додатковими резервами, що дає підставу, з певною натяжкою, розглядати процентну політику як окремий інструмент грошово-кредитної політики, але нерозривно пов'язаний з політикою рефінансування.

Протягом першого півріччя 2012 року Національний банк тричі знижував ставки за постійно діючими механізмами рефінансування овернайт (на 0,25 в. п. кожного разу) – до 8,5% та до 10,5% за забезпеченими та незабезпеченими (бланковими) кредитами відповідно.

Відповідно знижувалися середньозважені відсоткові ставки за тендерними кредитами Національного банку (до 7,5% у червні 2012 року з 11,4% у грудні 2011 року) та операціями прямого репо (до 7,8% з 12,0% відповідно).

В умовах збереження цінової стабільності в державі та з метою підтримки зазначеної тенденції Національний банк України з 10.06.2013 знизив облікову ставку (яка є базовою відносно інших процентних ставок Національного банку України) на 0,50 п.п. – до 7,0% річних. Відповідним чином були знижені процентні ставки за постійно діючими механізмами рефінансування овернайт (на 0,50 п.п.) – до 8,0% та до 10,0% за забезпеченими та незабезпеченими (бланковими) кредитами відповідно (оголошення останніх припинилося з 12.06.2013).

Унаслідок цього знизилися і середньозважені процентні ставки за тендерними кредитами рефінансування та операціями прямого репо – до 7,1% та до 7,02% у червні 2013 року порівняно із 7,5% та 7,62% у грудні 2012 року відповідно [2].

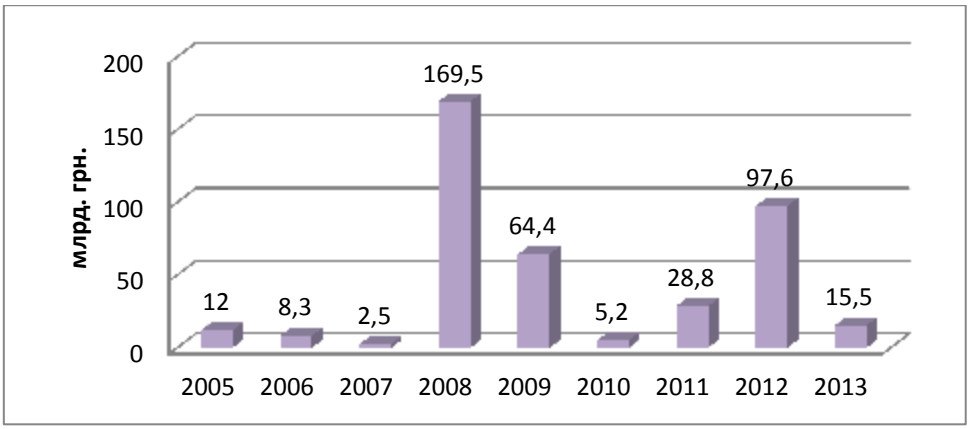

Рис. 1. **Рефінансування комерційних банків та мобілізація коштів НБУ протягом 2005-2013 рр.**

Джерело: розробка автором по джерелу [2].

Під час фінансової кризи у 2008 р. обсяги рефінансування були досить значними (169,5 млрд. грн.) і перевищували обсяги мобілізації коштів, що свідчило про низький рівень ліквідності банківського сектору, яка підтримувалася шляхом рефінансування банків.

У 2009 році з метою стримування тенденції до прискореного зростання ліквідності та забезпечення рівноваги на грошово-кредитному ринку НБУ посилив мобілізаційні акценти в своїх операціях з регулювання ліквідності банків. Це виявлялося в зменшенні обсягу операцій з рефінансування банків до 64,4 млрд. грн., при чому обсяги мобілізації коштів у 2009 році перевищували обсяги рефінансування і становили 96,7 млрд. грн.

Функціонування банківської системи України в 2010 році відбувалося в умовах профіциту ліквідності. Враховуючи це, з метою забезпечення рівноваги на грошово-кредитному ринку НБУ протягом року постійно проводив мобілізаційні операції, загальний обсяг яких становив 248,1 млрд. грн. На фоні широкомасштабного проведення мобілізаційних операцій обсяги підтримки ліквідності через надання нових кредитів рефінансування були незначними і становили лише 5,2 млрд. грн.

Наступний 2011 р. характеризувався нормальним рівнем ліквідності, про що свідчили обсяги операцій з рефінансування банків у цьому році, які становили 28,8 млрд. грн., при цьому обсяги мобілізації коштів були майже на рівні обсягів рефінансування.

Основними чинниками збільшення банківської ліквідності у 2012 році були, зокрема такі:

- операції Національного банку України з купівлі цінних паперів. Обсяг таких операцій у 2012 році становив 38,6 млрд. грн. (сума за номінальною вартістю), із них придбано через механізм двостороннього котирування – 2,5 млрд. грн. Обсяг продажу державних облігацій України з портфеля Національного банку України за 2012 рік за номінальною вартістю становив 3,5 млрд. грн., із них 1,9 млрд. грн. продано через механізм двостороннього котирування та 1,6 млрд. грн. викуплено Міністерством фінансів України з метою дострокового погашення зазначених цінних паперів;
- операції Національного банку України з надання кредитів рефінансування. Обсяг таких операцій у 2012 році становив 97,6 млрд. грн., із них обсяг операцій прямого репо – близько 60%, або 56,6 млрд. грн.;

• загальний обсяг операцій з мобілізації коштів через продаж депозитних сертифікатів Національного банку України за 2012 рік становив 16,7 млрд. грн.

Свідченням високого рівня ліквідності банківської системи протягом 2013 року є:

• збільшення попиту на депозитні сертифікати Національного банку України. Так загальний обсяг операцій з мобілізації коштів за перше півріччя 2013 року становив 72,1 млрд. грн.;

• зменшення попиту на кредити рефінансування. Так загальний обсяг кредитів, наданих Національним банком України в першому півріччі 2013 року, зменшився до 15,5 млрд. грн. [2].

З вищенаведеного помітно, що обсяг рефінансування комерційних банків України від НБУ у кризовий 2008 р. був найбільшим. Наступний 2009 рік характеризувався суттєвим зниженням обсягів рефінансування (105,09%). Так як на аналізований рік припав пік кризи, то значною часткою у структурі були саме стабілізаційні кредити, обсяги яких у порівнянні з попереднім періодом зросли на 27,45%. Також НБУ продовжував надавати кредити овернайт, обсяги яких у 2009 р. порівняно з 2008 р. скоротилися на 86,13%.

Список використаних джерел:

1. Основні тенденції грошово-кредитного ринку України за листопад 2011 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.bank.gov.ua.

2. Монетарний огляд Національного банку України. Генеральний департамент грошово-кредитної політики. 2005-2013рр. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.bank.gov.ua.

3. Береславська О. Чинники курсової не-стабільності в Україні / О. Береславська // Вісник НБУ. – 2009. – № 2. – С. 8–14.

4. Миськів Г.В. Розвиток банківської сис-теми України в сучасних умовах / Г.В. Миськів, О.В. Пилип'як // Науковий вісник НЛТУ України. – 2009. – Вип. 19.8. – С. 203–207.

5. Гідулян А. Державна фінансово-кредит-на політика в площині розвитку банківської системи України / А. Гідулян // Віс-ник НБУ. – 2009. – № 10. – С. 35–40.

Гавриляк Т.С.
аспірант,
Львівський національний університет імені Івана Франка

ХАРАКТЕРИСТИКА ОСНОВНИХ ФАКТОРІВ ВПЛИВУ НА РОЗВИТОК ВІТЧИЗНЯНОГО РИНКУ СТРАХОВИХ ПОСЛУГ

Страхування є особливим видом комерційної діяльності. В умовах ринкової економіки продавці та покупці діють в умовах ризику та невизначеності, тому страхування виступає інструментом зниження ризику. Як відомо, саме здобуття Україною незалежності створило умови для розвитку страхового ринку. Проте існує багато факторів, які мають безпосередній вплив на розвиток вітчизняного ринку страхових послуг.

Дане питання широко вивчалося багатьма українськими науковцями, такими як Базилевич В. Д., Гутко Л. М., Осадець С. С., Барановський О. І., Внукова Н. М. та ін.

На розвиток страхового ринку в Україні впливають ряд факторів, які гальмують його розвиток. Їх можна умовно розділити на внутрішні та зовнішні.